

**REPORT ON THE HISTORY AND STUDIES
OF THE EVANGELISCHE FORSCHUNGS-AKADEMIE
EWANGELICKA AKADEMIA NAUKOWA
– HISTORIA I ZAKRES BADAŃ***

Prof. dr Günter Schulz
University Münster, Germany
schulgu@uni-muenster.de

Szanowni Państwo!

Na samym początku chciałbym w imieniu wszystkich pracowników Ewangelickiej Akademii Naukowej serdecznie Państwu podziękować za zaproszenie i powitać wszystkich zebranych.

Od dwóch dni razem z Państwem biorę udział w wykładach konferencyjnych oraz w żywych i owocnych dyskusjach. Zrobiły na mnie głębokie i bardzo dobre wrażenie. Mam nadzieję, że wkrótce dojdzie do bliższej współpracy pomiędzy Chrześcijańskim Forum Pracowników Nauki a Ewangelicką Akademią Naukową. Myślę, że formy współpracy możemy określić na początku przyszłego roku podczas pobytu przedstawiciela ChFPN-u w Berlinie.

W czasie mojego skromnego wykładu chciałbym Państwu naszkicować powstanie, pracę i cele niemieckiej Ewangelickiej Akademii Naukowej.

Po duchowych spustoszeniach, jakie przyniósł i pozostawił w Niemczech narodowy socjalizm, szukano zasadniczych rozwiązań potrafiących utrzymać ciężar pozostawionego „spadku” i umożliwiających nowy początek. Pośród tych, którzy przyznawali się i popierali chrześcijańską wiarę oraz paradygmat etyki według zasad wartości Ewangelii byli też pracownicy naukowcy różnych dziedzin. Oni to w 1948 roku założyli w miasteczku Ilsenberg Ewangelicką Akademię Naukową. Tak jak inni, stawiali pytania na temat fundamentów życia i społeczeństwa. Ale w odróżnieniu od pozostałych byli przekonani, że wytycznymi dla nowej budowli musi być wiara w żywego Boga. W tym kontekście od początku podkreślali jedność Nauki i Wiary, w przeciwieństwie do alternatywy – Nauka albo Wiara.

* Niniejszy referat oryginalnie był wygłoszony w języku niemieckim. Nie zamieszczamy tekstu w języku oryginalnym, ponieważ Autor referatu był uprzejmy dostarczyć do publikacji tłumaczenie polskie (przyp. red.).

Sam ten początek zaprogramował już kierunek myślowy Ewangelickiej Akademii Naukowej. Po tym, przez co przeszli twórcy owego forum, jedynie taka problematyka była właściwa. Jeżeli zdamy sobie sprawę z tego, że w NRD nastąpiła potem gloryfikacja stalinizmu, to zadziwiający jest fakt dalekowzroczności i trafności postaw twórców Ewangelickiej Akademii Naukowej. Jeżeli spojrzymy dzisiaj na bilans historii i zadamy sobie pytanie: – Co trzeba dziś ratować i co jest najważniejsze? – to otrzymamy tę samą odpowiedź, a mianowicie: *pojednanie* Nauki i Wiary prowadzące do odpowiedzialnej działalności.

Ta swoista trójca jest wynikiem mądrości i pięćdziesięcioletniego doświadczenia Akademii.

Jeden z twórców Akademii, profesor teologii dr A. Dedo Müller z Lipska, w swoim referacie wygłoszonym w związku z otwarciem Akademii dnia 2 października 1948 roku, problem stosunku nauki do wiary przyjął jako podstawową tezę i wyznaczył zagadnienie funkcji, jaką ma spełniać nauka w wierze chrześcijańskiej, jako centralne zadanie Akademii. Te wytyczne pozostały do dzisiaj aktualnym fundamentem pracy naszego forum.

Dedo Müller musiał najpierw usystematyzować stosunek pomiędzy nauką a wiarą i podkreślić problem historii nauki i historii wiary (kościół) po to, aby począwszy od źródła zająć się właściwym tematem. Dedo Müller stwierdza:

Przekonanie, że pomiędzy Wiarą a Nauką są głębokie przeszkody, ma wpływ na zachodnie społeczeństwa przez ostatnie półtora wieku i stanowi tam podstawę naukowej świadomości [1].

Müller obawia się, że wiara stworzy sposób odwartościowania, uśpienia i zaślepienia woli nauki. Nietzsche wykrzykuje na cały świat agresywne, tajemne przekonanie swej epoki słowami: „Wiara jako imperatyw jest vetem wobec nauki – w praktyce jest to zakłamanie za wszelką cenę.”

Ze sformułowań Karola Marksa dowiadujemy się, że „religia to opium dla ludu”. Jego tezy nadają kwestii pojednania nauki i wiary olbrzymi zakres wpływu i polityczną aktualność.

Tak więc w 1948 roku było wystarczająco dużo powodów, aby na nowo postawić pytania na temat relacji oświecenia i wiary, to znaczy nauki i religii, w celu uzyskania nowego wizerunku tej problematyki.

Akademia była jakby stworzonym miejscem do prowadzenia tej *universitas litterarum* na podłożu Ewangelii. W swojej pięćdziesięcioletniej pracy od samego początku miała wystarczająco dużo możliwości konfrontacji wiary chrześcijańskiej i nauki, które szukały odpowiednich etycznych zachowań i rozwiązań. Nastąpiło to przede wszystkim w dziedzinach genetyki, światowej ekonomii i w środkach masowego przekazu. Duża ilość spotkań była poświęcona problematyce *Nauka i Etyka*, to znaczy odpowiedzialności nauki w wierze i wiary w etyce.

Problemy i zadania wytyczone na samym początku istnienia Ewangelickiej Akademii Naukowej są także dzisiaj równie aktualne. Pracownicy i członkowie Akademii poruszali na wielu spotkaniach problem ważności i doniosłości wiary dla filozofii i medycyny, prawa i muzyki, dla rozumienia historii jak również dla zrozumienia duchowych kierunków teraźniejszości. Poświęcali się problemom naukowym w definiowaniu nauki i rzeczywistości, przy czym badali zarówno chrześcijańskie, jak również niechrześcijańskie poglądy na świat i rozwój człowieczeństwa. Dla wielu oznaczało to nie tylko oświecenie i wyjaśnienie oraz orientowanie się w problematyce życia, ale również nadzieję w społeczeństwie podlegającym państwowej indoktrynacji naukowego ateizmu. Chociaż w czasach NRD-owskich zakres pracy Akademii był ograniczony, a jego publikacje ukazujące się pod tytułem *Erkenntnis und Glaube* w latach od 1968 do 1994 nie mogły być wydawane, to jednak opracowane problemy i rezultaty spotkań różnych naukowców, poszukujących odpowiedzi na tematy nauki i wiary wydały owoc w pojednaniu społecznym, jak również w poszukiwaniu etycznej skali i etycznych zasad istnienia w świecie, w którym wydawało się, że wszystko jest możliwe i dozwolone. Podstawowe pytania o prawidłową relację nauki i wiary i o etyczną skalę nauki pozostały aktualne do dziś.

Podsumowując jubileuszowe spotkanie Ewangelickiej Akademii Naukowej w dniach 8-11 stycznia 1999 roku w Berlinie na temat: *Die Zukunft der Menschheit im Horizont verantwortlichen Handelns (Przyszłość człowieczeństwa na horyzoncie odpowiedzialnego działania)* możemy wyróżnić 13 istotnych punktów [2]. Chciałbym przytoczyć niektóre z nich, a mianowicie:

- Przyszłość człowieczeństwa jest i będzie dziełem Boga. Taki wniosek biblijny nie wyklucza obowiązujących ram odpowiedzialności człowieka, wręcz przeciwnie. „Jednak – jak podkreśla Rüdiger Lux – Biblia nie tylko posiada wiedzę o przyszłości, pochodzącej od ludzi i z ich odpowiedzialnych zachowań i działań, ale także przede wszystkim posiada wiedzę o przyszłości, która na nas zstąpi i nas ogarnie. Ten drugi rodzaj przyszłości znaczy więcej niż przedłużenie nas samych poprzez nasze dzieła”.
- Nierozzerwalnie związane są ze sobą: *konieczność* i wiedza o tymczasowości każdego systemu politycznego i socjalnej gospodarki rynkowej. Uznanie wielokulturowej społeczności nie równa się uznaniu wieloreligijnej akceptacji. Tolerancja wieloreligijności i życie z innymi religiami umacnia wiarę w jedyne dobro zbawienia w Chrystusie.
- Konieczność rozwoju społecznego i gospodarczego nie jest w żadnym wypadku wolna od fatalnych błędów i zawitych dróg. Obydwie te wielkości powinny być regularnie weryfikowane w świetle biblijnej, fundamentalnej odpowiedzialności etycznej.
- Ponieważ rozwój techniczno-gospodarczy nie może być porównywany z moralnym rozwojem społeczeństwa, potrzebna jest dla każdej generacji zmiana dotychczasowego myślenia. Wyrzeczenie się władzy w ostrej

debacie nacjonalizmów i sfer interesów politycznych należy postrzegać zasadniczo jako integralny element składowy zmian dotychczasowego myślenia, tak ażeby człowieczeństwo zostało zewnątrz i wewnątrz obdarzone pokojem.

- Dary Boga na świecie dla świata implikują obfitość zadań, które zawierają solidarność ze słabszymi, miłość bliźniego, przyjazne nastawienie wobec cudzoziemców.
- Albert Schweitzer jest zdania, że człowiek wierzy w przyszłość ludzką. Ponieważ ludzie ufają w siłę prawdy i w siłę ducha, wierzą też w przyszłość człowieczeństwa. Hans Mohr mówi, że swoboda działania człowieka w oddziaływaniu na jego życiowe fundamenty posiada w sobie możliwości afirmacyjno-życiowe i w sobie utrzymujące się życiowo granice. Do percepcji możliwości afirmacyjno-życiowych współczesne pokolenie potrzebuje wiedzy z potężnym poparciem ze strony młodych pracowników naukowych, którzy będą się troszczyć między innymi o rozwój inteligentnej gospodarki.
- Jeżeli sprawdza się politykę, to tym istotniejsza jest rozbudowa gospodarki podparta solidarnością. Pragmatyczne formy społecznej równości są przy tym nie do odrzucenia. Rozwój młodej elity naukowej i ekonomicznej z profesjonalnymi kompetencjami, ze zdolnością wydawania poprawnych sądów, z wiarygodnością i moralną integralnością – jak mówi Hans Mohr – jest na takim tle na dłuższy czas koniecznie potrzebny.

Szanowni słuchacze, szanowni zebrani, na relacji z jubileuszowego spotkania Ewangelickiej Akademii Naukowej w Berlinie chciałbym zakończyć swój wykład.

Dziękuję Państwu za cierpliwe wysłuchanie mojego referatu i pragnę życzyć wszystkim pracownikom naukowym (i nienaukowym) pogodnych i owocnych dni w dalszych pracach nad naukowo-religijnymi problemami naszych narodów i społeczeństw.

Bibliografia

- [1] Tr►ger, K.W., Opitz, H., *Forschung und Glaube*. Berlin, 1998, s. 11-16 (szczególnie s. 12), por. Hoffmann, E., Opitz, H., Tr►ger, K.W., *Glaubend Erkennen – Erkennend Glauben – Verantwortlich Handeln. Geschichte der Evangelischen Forschungsakademie 1948 – 1998*. Berlin, 1998.
- [2] Ammer, Ch., Karpinski, H., *Die Zukunft lieben*. Beiträge der Evangelischen Forschungsakademie, Leipzig, 1999.